

עין משפט
גזר מצוה

ה א מיי פֿינ׳ז מהל׳ מלח וליה הל׳ ח סגנ עש׳ לז ט״וע ״ח״מ ס׳ מד עטף ה׳ ו ב מיי שס הל׳ ג ט״וע״ שס עטף ה׳

מוסף תוספות

א. שלא מצינו בשום מקום שמכשיר בראובן לבדו אלא א״כ חתם עד. רשנ״א גיטין פ״ו.
ב. דלא מצינו שהכשירו בכין יעקב בלא עד. רשנ״א גיטין פו.
ג. היכי מתכשר האי בראובן לחדוד דהא בעינן איש פלוני עד וכדתנן במתני׳. ריענ״א גיטין פו.
ד. שלא חשש להוכיח שם אביו מאחר ששם אביו חתום תחת השני והוא נקרא היטיב בראובן בן יעקב עם מה שחתום תחת השני, והשני כשר ביעקב עד. רשנ״א גיטין פו.
ה. ולא דקא דיעבדן דאפי׳ בספק לא מכשירין דהא קיום בעינן, אלא קושרא דמלחא נקט דהא חתימה דראובן היא ואגן דאי ידענין דלא אדבעה. ריענ״א גיטין פו. והלכך שמאלי פסול רמינן כשר משום דאמרנן דהאי חתימה דיעקב שוואה על הגט השמאלי כיון דלא מצינא לדרידה מהני אקמא והוא הוא כאילו חתם תחתיו בראובן בן יעקב. שס.
ו. שטרי שאלות ותשובות ושלמות. רש״י גיטין לו.
ז. הקונטרס כיון שיתחילו לחתום בשוה זה על תחת זה שלשון כנגד שיטה אחת אחרונה אין יכול לקצור ריבונות דסוף השיטה, שער אין העדים שמוחם שרין וכי גאזי ויבה משם הראשון א״כ קוצרין יותר או פחות משם השני ויהא ניכר התחקך, ולא נהירא דא״כ עיקר ההתירוק אינו בספר. שיטה מקולטת כולל מוסף.
ח. וא״ת פשטם ביה שרירי מרובים מקשריו ויגזו כנגד כל עד אחד שהוא מיותר תירין ר״ת דא״כ רבא יגזונא א״אפשר דליתמיא ליה שלא יגזון מנופז של שטר. ריענ״א.
ט. ׁדלשנויי דמשני דלא כתיב עדן] אם יבוא לגזו או לקצור נמצא מקצת שם אבותיהם של עדים ולא מתכשירי בשמותם לבד דהא לא כתיב ביה עד. ריענ״א.
י. ובעי שיחא כל העדים והחתומים במקושרי וחתומים בשיטה אחת כנגד שיטה אחרונה. שיטה מקולטת כסס מוס׳.

רבינו גרשום

שמו ראוּבן חתם שם אביו במקום שמו וכשר הוא. ומשיני לא לומריו בית דין הכי אלא לומריו הכי לא שבקי אינש שמא דרייה וחתים שם אבהו וש״מ מזורף הוא. ואכתי לחרוש דאי אמרי עדים יעקב זה כתיבת ראוּבן היא ואמרי בית דין מה בכך דלמא שם אביו כתב לקיים חילוקי חתימתו דהא רב לא היה מחתים שמו אלא במקום שם היה מציייר דמות דג והכל היו מכירין שווי הוא חתימתו:
חרותא. כמין דקל היה מצוייר:
רב חסדא סמיך. בלבד היה כותב במקום שמו:
מכחא. כמין תורן של ספינה.
אינא למימר. דכתב אבהו סימן. ומשיני לא חציף אינש כו׳:
מר זוּרעא אמר למח לך לשנויי כל הני. דשנויי דחיקי הוי אלא האי דקאמר ר׳ ירמיה בר אבא אחורי הכתב כנגד הכתב מבחוץ הכי קאמר. כל מקושר שאין עדיו [כלין] בשיטה אחת פסול. כגון ששלשון התחילו לחתום בגי שיטות זה על גב זה והתחילו חתימתן כנגד שיטה אחרונה וסיימו חתימתן בשיטה ב) אחרונה של עדות הוי גיזי לכולהו וליכא למיחש משום זויף:
כל המחזקין כולם. העשוין בשטר שליא במקום שריר וקיים:
צריך לכתבו. בסוף השטר:
ודין קיומיהון. דכתב כן וזה מחק פלוני שבמקום פלוני שריר וקיים כדי שלא יאמר שוב נכתב ונמחק חויף:
וצריך שיחזור מענינו של שטר. של מעלה בשיטה אחרונה:

קסא:

ויש לומר דהכי פריך וליחוש דלמא גיזי לראובן בן ומתכשר ציעקב עד ויהיה הלוה סבור שלא זייפו ויהא עדיו ^(א) כמו שכתבו לו וכל כמה שלא יזריכנו הלוה לקיימו לא נקיימנו אי לא טעינין ליחמי ^(א) ללקוחות ומלוה טענות זיוף אחי שפיר שצלא שום שכתה יוליא מהס

נחזור למשנת גיטין דתנן התם פ' המגרש (דף פו.) שני גיטין ^(ו) שכתבו זה בצד זה את שהעדים נקראים עמו כשר ופריך בגמרא וליתכשר האי בראובן והאי צבן יעקב עד דתנן איש פלוני עד כשר השתא משמע דפשיטא דקמא כשר בראובן גרידא מדלא מיימי ראייה דכשר כמו מבן יעקב עד והא אינו כשר בראובן ^א ועוד לאחר שמתיר דכתב ראובן בן אקמא ויעקב עד אכתבא ופריך ליתכשר האי בראובן [בן] והאי ציעקב עד דתנן איש פלוני עד כשר והשתא נמי היכי פשיטא ליה דקמא כשר בראובן בן גרידא ^(א) ופירש רש״י דבראובן בן כשר דמשמע אני בן של

ראובן בדרך חתימת היוונים והוי כמו בן איש פלוני והאי ציעקב עד שאומר עד אחר הוא ששמו יעקב ופירוש זה אינו נראה חדא דלמאי אית לן למימר דראובן בן יווני הוא כיון שהכתב כתוב עברי ועוד כי נמי הוי יווני והוה כמו בן פלוני לא הוי כשר כיון דלא כתב עד ^ב ועוד פירכא קמא לא ^(א) כתב שפיר ^א ויש לפרש הכי התם מעיקרא פריך וליתכשר האי בראובן והאי צבן יעקב עד כלומר ראובן נתכוין להעיד על שני גיטין וכתב על התחתון בן יעקב עד ולהכי מתכשר דתנן בן איש פלוני עד כשר וגם חתם שמו ראובן על הראשון וזהכי כשר דתנן את ^(א) שעדים נקראים עמו כשר ועם הראשון נקרא [בן] יעקב עד שראובן קאי אבן יעקב ופשיטא דכשר ^א ולכך לא הביא ראייה להכשיר ומשני דכתב ראובן בן אקמא ויעקב עד אכתבא והשתא ^(א) ידענין דהאי יעקב דכתבא לא חתם ראובן דלא חתם שמה דלצוה ופריך וליתכשר האי בראובן בן והאי ציעקב [עדן] דתנן איש פלוני עד כשר כלומר י ש לנו לומר שיעקב חתם בשני יעקב עד וזהכי כשר ואח״כ בא ראובן בנו וחתם על ראשון ראובן בן ואשכ שחתימת יעקב עד נקראת עם אותה שלו וזהכי כשר דתנן את שהעדים נקראים עמו כשר ומשני דלא כתב עד דהשתא ודאי יעקב לא חתם על השני דהא לא כתב עד א״ג דכתב עד ויודעים דהאי חתימת דא לא דיעקב הוא ^א ^(א) **דְּלֵא בַּתב** עד. משמע הא אם כתב בראובן בן יעקב עד יהיה פסול וזה קשה דפסלינן פלוני בן איש פלוני עד ומכשירינן בן איש פלוני עד או איש פלוני עד ^(א) שאם חתמו מעיקרא איש פלוני עד שלא היה צא לידי זיוף או בן למעלה ופלוני עד למטה תחתיו כמו בן יהא כשר אדרבה הוה לן למימר דאם חתמו מעיקרא איש פלוני בן איש פלוני עד יהא כשר והכי ^(א) הוה לן למימר אי גיזי שיטה אחרונה עם ראובן דחתים עליו יהא פסול והכי הוה לן למימר ויש לומר דהא תנן בן איש פלוני עד כשר איש פלוני עד כשר ולא משוי חילוק בין פשוט למקושר ואית לן למימר דכשר הכא ^(א) אצל פלוני בן פלוני עד לא תנן דכשר אע״ג דפלוני בן פלוני כשר וכל שכן כשנכתב עד מכל מקום כיון דלא תנן דכשר דהדיא משוינן חילוק דצפשוט כשר במקושר דלמי לידי זיוף פסול ויש שנותנין טעם שיותר י ש לנו להכשיר איש פלוני עד דהא איכא כמה גרים שאין להם אב ואין יכולין

לחתום שם אביהן אלא פלוני עד:
וְדִלְמָא סִימְנָא בעַלְמָא שוויה דהא רב צייר בוורא כו'. ואם תאמר שאני התם דלחמזק מעיקרא דניסקי ^א כדאמרין פרק השולח (גיטין דף לו.) אצל הכא לא מ״מ אית לן למימר אי חתים איניש שמהי דלצוה שמה זה רגיל לחתום כן:
בְּרַי מקושר **שאין עדיו** ^(א) **מאחוריו בשיטה**. א פי' ר״י כשחותמין עליו מלמטה למעלה שיהיו כולן מתחילין בשיטה אחרונה ואין כי אם עד אחד חתום לארכו של שטר וחתומין זה אחר זה לפיכך אי גיזי שיטה אחרונה יחתוך כל ראשי העדים ולא ישאר כי אם בן פלוני עד ויכיר הרמאות כיון שכל העדים תחובין ואי מלמעלה למטה חתימי צריך שיהיו כולם כלים בשיטה ^א אחרונה ולא נהירא דמהדר לתרזי אפי' כתב עד ^ט וא״כ כשחותמים מלמעלה למטה וכולם כלים בשיטה אחרונה וגייז לשיטה אחרונה גיזי בדידה עד של כל החתומין ופי' ריב״א לעולם כסדרן חתימי' וכי תימא חויף מגואי וחתום מאבדראי ויאמר כדי להצרות עדים הוא דעבדי הכי יהא פסול דכל מקושר שאין עדיו כלים בשיטה ^(א) אחרונה יהא פסול לכך כיון שכל העדים חתומים בשיטה אחרונה מו לא יצא לידי זיוף דתו לא מני חתים מאבדראי שכולם צריכים להיות בשיטה אחת ובשיטה אחרונה וקשיא לן מהא דאמרין צירושלמי מקושר לארכו של שטר חתים ויש לפרש כל מקושר שאין עדיו כלים בשיטה אחת פסול כלומר שיחתום ראובן בשיטה אחרונה ותחתיו עד וכן כולם לכך אי גיזי ליה לשיטה אחרונה יחתוך כל החתימות:
אָמַר רבי יוחנן בַּר המחקין בּוֹלֵן צָרִיךְ שִׁיבְתּוּב ודין קיומיהון. צפי' רבינו חננאל לא גרס ודין אלא אי נמחק דבר אחד ואח״כ כתב על המחק צריך שיכתוב בסוף שטר חיצות פלוני דעל המחק ואפי' לספרים שלנו דגרסינן ודין לא קשיא מדי אס אין כותבין ודין דלא הוי אלא שופרא דשטרא ועוד שאנו כותבין שריר וקיים:
וְצָרִיךְ שיחזור מענינו של שטר בשיטה אחרונה. ואם תאמר אס צא שטר לפנינו שחתימת העדים רחוקה מן השטר שיטה אחת ולא לחזירו מענינו של שטר בשיטה אחרונה יהא כשר דלמא איכא למיחש אי משום דאי הוה צני ^(א) מויף באתה שיטה חלק הא אין למדין משיטה אחרונה ולהא ליכא

גט פשוט פרק עשירי בבא בתרא

לאו דיעקב הוא. אין צוה המלכות שום אדם ששמו יעקב שיכתוב כן:
ודלמא בשמיה דלצוה. יעקב חתם בראובן וכן מנהגו לחתום לכבוד אביו:
ודלמא סימנא שויה. לא בשציל שיהא שם החותם כך אלא נהוג היה זה האיש לכתוב אותיות הללו לשם סימן כמו זורת

חותם שצטבעתו שממנה מכירים שזה שלח חותם זה:
רצ צייר בוורא. זורת הדג היה עושה בשטרות במקום חתימתו וכבר ידוע לעולם שזה הוא חתימתו ומועיל כחתימת שמו. והמפרש טעם אמאי צייר בוורא ותורתא אינו אלא טועה ושמה על שם מעשיהם זה נהג לאכול דגים וזה נהג בתמריס ^א וסימנא בעלמא היו עושים:
חרותא. חריות של דקל וענפים היה לר בנקום חתימת שמו:
חתים פמ״ז. משמו:
חתים עי״ן. משמו:
מכוסא. תורן של ספינה.
מט״א בלע״ז:
מר זוּרעא אָמַר למח לך. כל הני שינויי דחיקי לרבי ירמיה בר אבא הכי קצירא ליה שכל שטר מקושר ^(א) ועדים חתומים מבחוץ

אחורי הכתב לארכו מראשו לסופו צין מלמעלה למטה צין מלמטה למעלה ואין עדיו כלין בשיטה אחת פסול שצריך שיתחילו לחתום בשוה זה תחת זה ולסיים בשוה הלכך צין שמתחילין לחתום שלשתן כנגד שיטה אחרונה דהיינו מלמטה למעלה צין שמתחילין לחתום כנגד שיטה ראשונה ומסיימין בשיטה אחרונה אינו יכול לא להוסיף בסוף השטר שהרי אין חתימתם כנגד ההוא תוספת ולא למיגז ולקלר ריעותא דבסוף השטר דאי גיזי חד מן העדים גיזי כולהו. כתב צפירוש רבינו חננאל ואע״ג דפריך ר' ירמיה כל מה דאקשו עליה מנתי' כרב הונא דייקא דקתני [קס.] רבי חיינא בן גמליאל אומר מקושר שכתבו עדיו מתוכו כשר שיכול לעשותו פשוט ואלינא דרבי ירמיה דלמר מקושר עדיו מלמטה למעלה חותמין לא יתכן להעשות המקושר פשוט. ואי קשיא לך אי הכי אפי' לרב הונא אפי' פשוט שכתבו עדיו מאחוריו יהא כשר שיכול לעשותו מקושר הא ל״ק דהא תנן [שם] פשוט עדיו שנים ואם תעשהו מקושר המקושר בשני עדים פסול הוא אצל המקושר שעדיו שלשה אם יש עדים בתוכו אפי' אלף כשר הוא ועוד המקושר אם תעשהו פשוט נמלא מאוחר כדלקמן [קסד:] וכשר ואם תעשהו הפשוט מקושר יהיה מוקדם והמוקדם פסול:
הכי גרסינן צפירוש רבינו חננאל **כל המחזקין בּוֹלֵן לָרִיךְ שִׁיכּוּב קִיּוּמִיּהוּן** ולא גרס ודין. ופירוש כל המחזקין שאינן בנקום שריר וקיים דאמר' לעיל ^(ג״א) דכשרים צריך לקיימן בסוף השטר לפני שריר וקיים שאם אינן מקיימין איכא למימר שמתק חויף והגיה כרצונו לאחר שנכתב השטר ולאחר שחתמו העדים:
וּצָרִיךְ שִׁיחּוּר כו׳. וזה שאנו כותבין בסוף השטר וקיננא מן פלוני בר פלוני לפלוני ככל מה דכתב ומפרש לעיל כו' דהיינו שמפרש וכופל הענין הכתוב למעלה והאי וצריך שיחזור הכי מפרשינן לה וצריך שלא יהא כתוב בסוף השטר בשיטה אחרונה שום דבר חידוש ושום תנאי שהשטר תלוי צו שאינו כתוב למעלה לפי שלא נלמד משיטה אחרונה דמפרש לקמן ונמצא שיתקיים השטר העליון בלא התנאי ויגבה צו שלא כדין אע״פ שלא נתקיים התנאי אלא בדברים שאין לנו צורך בהן ללמוד ממנו יסיים שטריו כגון מענינו של שטר ומעשה לא נפקיד כלום אם לא נלמד משיטה אחרונה שהרי כבר מפורש למעלה מה שכתב בשיטה אחרונה:

אמר

ואם תאמר שאני התם דלחמזק מעיקרא דניסקי ^א כדאמרין פרק השולח (גיטין דף לו.) אצל הכא לא מ״מ אית לן למימר אי חתים איניש שמהי דלצוה שמה זה רגיל לחתום כן:
בְּרַי מקושר **שאין עדיו** ^(א) **מאחוריו בשיטה**. א פי' ר״י כשחותמין עליו מלמטה למעלה שיהיו כולן מתחילין בשיטה אחרונה ואין כי אם עד אחד חתום לארכו של שטר וחתומין זה אחר זה לפיכך אי גיזי שיטה אחרונה יחתוך כל ראשי העדים ולא ישאר כי אם בן פלוני עד ויכיר הרמאות כיון שכל העדים תחובין ואי מלמעלה למטה חתימי צריך שיהיו כולם כלים בשיטה ^א אחרונה ולא נהירא דמהדר לתרזי אפי' כתב עד ^ט וא״כ כשחותמים מלמעלה למטה וכולם כלים בשיטה אחרונה וגייז לשיטה אחרונה גיזי בדידה עד של כל החתומין ופי' ריב״א לעולם כסדרן חתימי' וכי תימא חויף מגואי וחתום מאבדראי ויאמר כדי להצרות עדים הוא דעבדי הכי יהא פסול דכל מקושר שאין עדיו כלים בשיטה אחת ובשיטה אחרונה וקשיא לן מהא דאמרין צירושלמי מקושר לארכו של שטר חתים ויש לפרש כל מקושר שאין עדיו כלים בשיטה אחת פסול כלומר שיחתום ראובן בשיטה אחרונה ותחתיו עד וכן כולם לכך אי גיזי ליה לשיטה אחרונה יחתוך כל החתימות:
אָמַר רבי יוחנן בַּר המחקין בּוֹלֵן צָרִיךְ שִׁיבְתּוּב ודין קיומיהון. צפי' רבינו חננאל לא גרס ודין אלא אי נמחק דבר אחד ואח״כ כתב על המחק צריך שיכתוב בסוף שטר חיצות פלוני דעל המחק ואפי' לספרים שלנו דגרסינן ודין לא קשיא מדי אס אין כותבין ודין דלא הוי אלא שופרא דשטרא ועוד שאנו כותבין שריר וקיים:
וְצָרִיךְ שיחזור מענינו של שטר בשיטה אחרונה. ואם תאמר אס צא שטר לפנינו שחתימת העדים רחוקה מן השטר שיטה אחת ולא לחזירו מענינו של שטר בשיטה אחרונה יהא כשר דלמא איכא למיחש אי משום דאי הוה צני ^(א) מויף באתה שיטה חלק הא אין למדין משיטה אחרונה ולהא ליכא

למיחש

ויחשבו למיחש משום זויף:
כל המחזקין כולם. העשוין בשטר שליא במקום שריר וקיים:

צריך לכתבו. בסוף השטר:
ודין קיומיהון. דכתב כן וזה מחק פלוני שבמקום פלוני שריר וקיים כדי שלא יאמר שוב נכתב ונמחק חויף:
וצריך שיחזור מענינו של שטר. של מעלה בשיטה אחרונה:

מסורת הש״ס

א) גיטין דף לו. ודף פז. ב) ג' רבה. ג) ש״י רש״י. ד) דף קסב. ה) ש״ך לעלא.

הגהות הב״ח

א) רשב״ח ד״ה מר זוּרעא וכו' מקושר יעדיו חתומים:
ב) תוס' ד״ה (בענ״א) ומתכשר ויהיה הלוה סבור שלא זייפו ויהיו עדיו. ג״כ וימחה א״כ מאי קא משני תלמודא דיריעין דהא חתימה לאו דיעקב היא וז״ל דקא משני דכיון דמפרסם דלאו דיעקב היא מו לא חיישינן להכי:
ג) בא״ד אי לא טעינין ליתמי וללקוחות ומלוה בעצבות זיוף בלא שום שכתה יוליא ממנו מחזיר למשנת פל״ל חתימת אחי שריר נמחק:
ד) בא״ד בפ׳ הנגרש שני גיטין שכתבן זה על זה את שהעדים הראשונים נקראתין וכו' דתנן בן איש פלוני וכו' דפשיטא ליה דקמא כשר וכו' ממו מבן יעקב עד ותרומה והא איש כשר בראובן גרידא ועוד לאחר שמתיר:
ה) בא״ד בן גירדא ורש״י פירש דבראובן בן כשר:
ו) בא״ד ועד פירכא קמא לא אחי שפיר ויש לפרש התם הכי מעיקרא:
ז) בא״ד דתנן את שהעדים נקראתין עמו כשר ועם הראשון כשר בראובן בן עד שראובן קאי אבן יעקב עד ושפיעא דכשר:
ח) בא״ד והשתא מוכתמא תלינן דהאי יעקב עד מתקראת איש פלוני דלא חתם שמהי דלצוה ולרבי' פריך וליתכשר האי וכו' עם אותה שראוי על:
ט) בא״ד דלא כתב וכו' פלוני עד לפי שאם חתמו מתקראת איש פלוני עד וכו' דתנן פלוני עד כשר וכו' כיון דלא מן בהדיא דכשר משוינן חילוק וכו' ובמקושר דלמי:
י) בא״ד דכל מקושר שאין עדיו כלים בשיטה אחת פי' חתומין כשחותמין מאחוריו מלמטה למעלה צריך שיהיו כולן וכו' וחתומין זה תחת זה לפיכך:
יא) בא״ד דכל מקושר שאין עדיו כלים בשיטה אחת פירוש שצריך שיהיו כולם בשיטה אחת:
יב) ד״ה וצריך כן דאי הוה צני הוה מויף כו':

לעזי רש״י

משט״א ״משט״ט]. תורן.

מוסף רש״י

רב צייר בוורא. חתימת ידו ולא היה כותב שמו (גיטין פו: ורבינו״ז שם לו.) **הרתאת**. ענף של דקל (שם ויטס.) **מכותא**. יולין ספינה (שם לו.) **אס**: גם שפושטין עליו יולין של ספינה (שם פט).

^[1] א) גיטין דף לו. ודף פז. ב) ג' רבה. ג) ש״י רש״י. ד) דף קסב. ה) ש״ך לעלא